

MWM²
experts in luisteren

Meer helderheid over de energietransitie

Onderzoeksrapport over kennis, houding en gedrag rondom de energietransitie.

De Nationale Monitor Energietransitie - maart 2020

Inhoudsopgave

Management Summary	Pagina	3
Resultaten	Pagina	9
Bijlagen	Pagina	23

Management Summary

Achtergrond

De Nationale Monitor Energietransitie

Dit rapport laat de resultaten van de derde meting van de Nationale Monitor Energietransitie zien. De energietransitie betreft de overgang van de huidige energiemix naar een duurzame energiehuishouding.

Dit jaarlijkse onderzoek wordt gehouden om meer inzicht te verkrijgen in de complexiteit van de markt rondom de energietransitie, waarbij we door de tijd monitoren wat de impact van de energietransitie op consumenten is. De ‘stand van de markt’ wordt inzichtelijk gemaakt om te zien in hoeverre gemiddeld Nederland klaar is voor deze transitie.

De mening van Nederlanders én het Feenstra Bewonerspanel

De steekproef van het onderzoek bestaat uit twee groepen. Het onderzoek is uitgezet onder een voor Nederland representatieve steekproef, vergaard uit een extern consumentenpanel. Daarnaast zijn de panelleden van het Feenstra Bewonerspanel uitgenodigd. Het Bewonerspanel van Feenstra bestaat uit een groep betrokkenen die gemotiveerd zijn om met regelmaat hun mening te geven over zorgeloos wonen. Alhoewel leden van het Bewonerspanel ook kunnen worden bestempeld als Nederlandse consumenten, hebben we voor het onderzoek een onderscheid gemaakt door aan de ene kant naar Nederland als geheel te kijken (de representatieve steekproef) en aan de andere kant naar het Bewonerspanel als separate groep. Beide groepen hebben grotendeels een vergelijkbare vragenlijst voorgelegd gekregen.

Onderzoeksopzet

Methode

- > Online kwantitatief onderzoek

- > Circa 45 vragen

- > Invulduur: gemiddeld 16 min.

Doelgroep & steekproef

- > Nederlandse consumenten* & panelleden Bewonerspanel**

- > Nederlandse consumenten:
Netto n=1.034. Bewonerspanel:
Bruto n=3.244, Netto n=1.129

- > Steekproefbron: extern consumentenpanel & Bewonerspanel

Veldwerk

- > Veldwerkperiode:
17 jan. t/m 2 feb. 2020

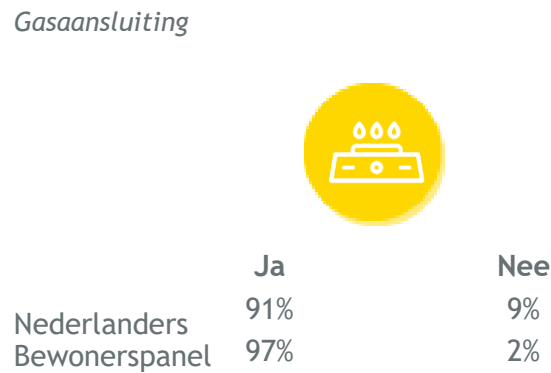
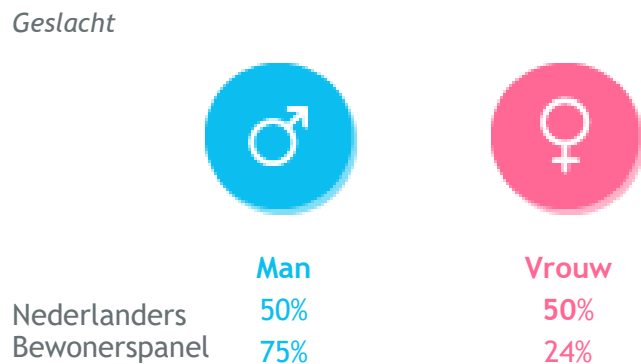
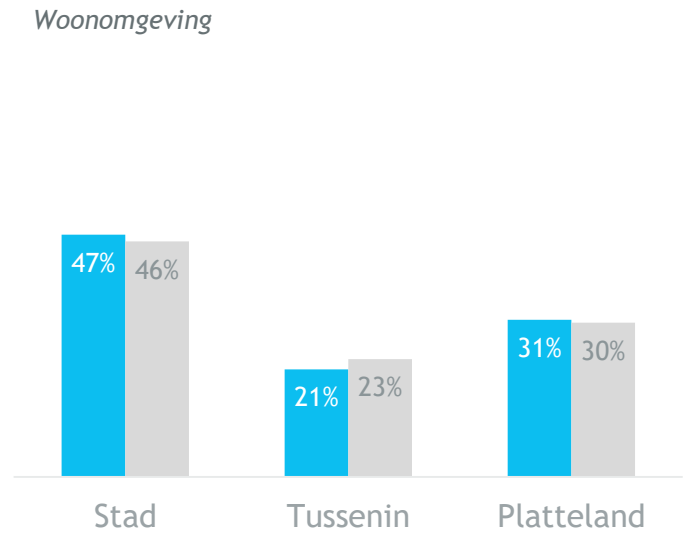
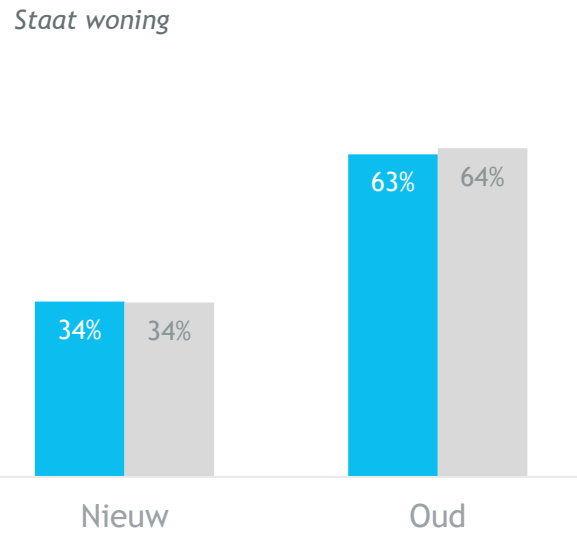
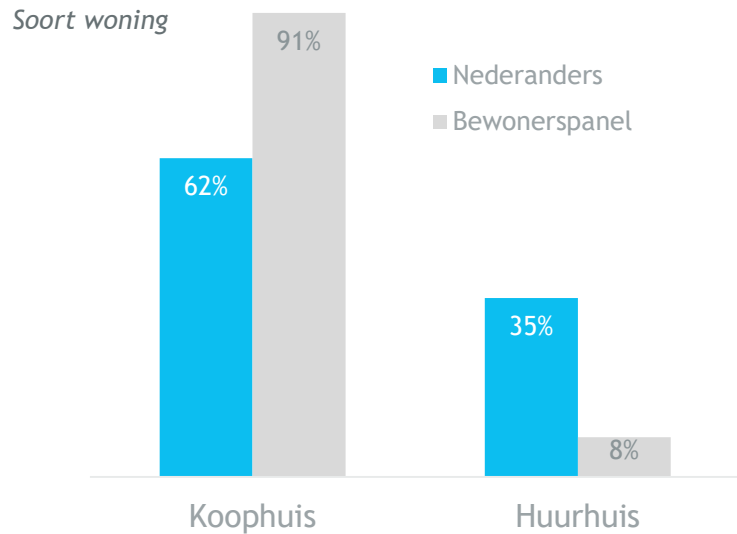

- > Er is geen weging toegepast

*De representatieve steekproef is getrokken op basis van geslacht, leeftijd, opleiding en inkomen.

**Let op: 91% van de deelnemers van het Bewonerspanel bezit een koopwoning, tegenover 62% van de Nederlandse consumenten. Er moet onder meer om deze reden dan ook voorzichtig met de vergelijking tussen Nederlanders en het Bewonerspanel worden omgegaan. In het rapport zijn de resultaten van de Nederlandse consument leidend en vergeleken met de resultaten uit 2018 en 2019. Nederlanders uit het externe consumentenpanel die aan één van de twee eerdere metingen hebben deelgenomen, zijn uitgesloten voor dit onderzoek.

Steekproefsamenstelling

De meeste percentages tellen niet op tot 100%. Dit komt doordat niet alle antwoordopties zijn meegenomen (bijv. 'weet niet' of 'anders'). Voor het Bewonerspanel kan het ook zijn dat er achtergrondgegevens van een deel van de panelleden onbekend is. De [bijlage](#) geeft meer informatie over de uitsplitsingen.

Resultaten & conclusies

Stabiele trendlijn zet zich voort ondanks aanhoudende klimaataandacht

Over het algemeen zijn er geen grote stijgingen of dalingen te zien als het gaat om de **kennis**, de **houding** en het **gedrag** van Nederlanders rondom de energietransitie. Wel opvallend is de aanhoudende daling in het gevoel van urgentie om nu actie te ondernemen. Ook is er een lichte daling te zien in de mate waarin men momenteel bewust bezig is met duurzame oplossingen in huis. Men kent de thema's rondom klimaatverandering, maar onderneemt nog steeds voornamelijk acties die weinig moeite kosten of slechts een lage investering vergen (zoals verwarming lager, lampen uit en tocht tegengaan). Het financiële plaatje blijft de voornaamste belemmering in het doen van grotere aanpassingen in huis.

Kennis: kennisniveau wordt nog steeds laag ingeschat

Toch weten Nederlanders goed te benoemen wat de voordelen zijn van het duurzaam omgaan met energie.

Houding: blijvende daling in gevoel van urgentie en acties voor oplossingen

Dit kan onder meer verklaard worden uit het feit dat de verantwoordelijkheid voor de energietransitie minder bij het individu zelf wordt gezocht en meer bij grote partijen. Hierbij staat de Rijksoverheid met stip op één.

Gedrag: financiële situatie nog steeds belangrijkste belemmering

Alhoewel Nederlanders zeker bereid zijn om het milieu te verbeteren, zijn daadwerkelijke acties hierop met name afhankelijk van de financiële situatie. Ondernomen acties zijn dan ook nog steeds met name laagdrempelig en vragen slechts een kleine investering. Momenteel spaart de helft van de Nederlanders liever het overgebleven geld voor onvoorziene omstandigheden dan dat ze investeren in energiebesparing.

Resultaten & conclusies

Leden van het Bewonerspanel meer betrokken bij energietransitie dan de gemiddelde Nederlander

Dit is onder meer te zien aan het feit dat leden van het Bewonerspanel in grotere mate bezig zijn met duurzame oplossingen in huis dan de gemiddelde Nederlander. Daarnaast is het kennisniveau van leden van het Bewonerspanel gestegen en maken zij zich vergeleken met de gemiddelde Nederlander meer zorgen over klimaatverandering.

Blijvende verschillen tussen kopers en huurders

Nederlanders met een koopwoning zijn meer bereid om te investeren in duurzame systemen die zich binnen redelijke termijn terugverdienen. Toch moeten mensen met een huurwoning niet over het hoofd worden gezien. De betrokkenheid van deze groep is weliswaar lager, waarschijnlijk omdat men het gevoel heeft niets aan de huurwoning te kunnen doen. Toch hebben huurders, vergeleken met mensen met een koopwoning, vaker het gevoel dat de woning nog niet klaar is voor de toekomst.

De resultaten

Leeswijzer

- In deze rapportage worden de resultaten van twee groepen weergegeven: de representatieve steekproef uit het externe consumentenpanel (n=1.034), hierna kortweg aangeduid als ‘Nederlanders’, en het Feenstra Bewonerspanel (n=1.129). De resultaten van deze groepen worden vergeleken met de uitkomsten van voorgaande jaren.
- Onderaan op iedere slide staat de vraagstelling en het aantal respondenten vermeld waarop de resultaten zijn gebaseerd (de betreffende steekproefomvang, oftewel de “n”). Een samenvatting van de resultaten is te vinden op elke hoofdstukpagina.
- Daarnaast is gekeken naar significante en relevante verschillen tussen de volgende subgroepen: huur/koopwoning, provincie, stedelijkheid, geslacht, gezinssamenstelling, oud/nieuw huis, leeftijd en inkomen. De verschillen tussen de groepen zijn tekstueel weergegeven in grijze vlakken. Significante verschillen tussen de jaren/metingen worden in de grafieken weergegeven met het volgende symbool: *
- De variabelen binnen de subgroepen worden steeds tegen elkaar getoetst. Bijvoorbeeld: als er vermeld staat dat mensen met een koophuis op een aspect relatief hoog of laag scoren, betekent dit dat het ten opzichte van huurders is.
- Bij sommige vragen is de mogelijkheid geboden een open toelichting te geven. De meest relevante en illustrerende antwoorden zijn opgenomen als citaten. De selectie van citaten geeft niet per se een representatief beeld van alle open antwoorden.

Kennis

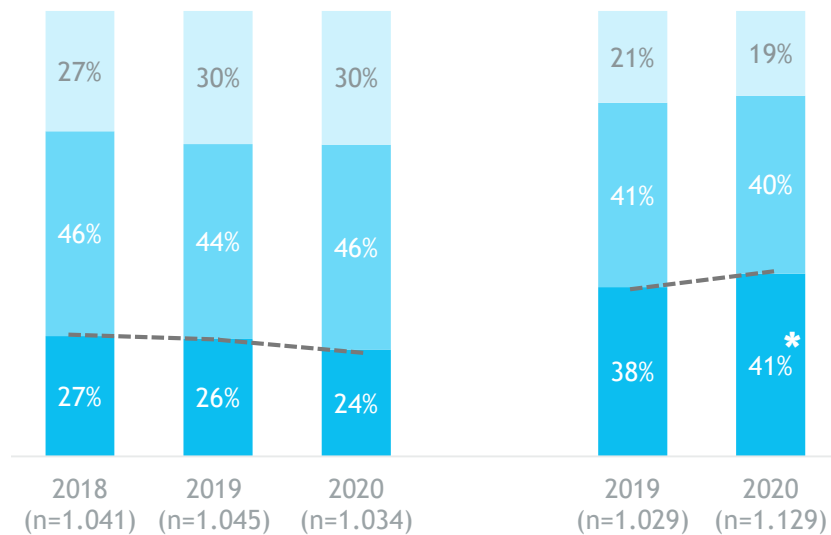
Over het algemeen is het ingeschatte kennisniveau vrijwel gelijk gebleven aan vorig jaar. Nederlanders weten goed te benoemen wat de voordelen zijn van het duurzaam omgaan met energie.

Hoe staat onze kennis ervoor?

Nederlanders weten goed te benoemen welke maatregelen genomen kunnen worden rondom de verduurzaming van het huishouden. Het ingeschatte kennisniveau blijft voor Nederlanders desalniettemin gelijk aan voorgaande jaren. Leden van het Bewonerspanel denken dit jaar meer kennis te hebben opgedaan.

Ingeschat kennisniveau

■ Veel kennis (top-2) ■ Een beetje kennis ■ Geen kennis (bottom-2)

Nederlanders

Deze groep bevat respondenten die geworven zijn via een extern consumentenpanel.

Bewonerspanel

Het Bewonerspanel bestaat uit een groep betrokkenen die gemotiveerd zijn om met regelmaat hun mening te geven over zorgeloos wonen. Alhoewel leden van het Bewonerspanel ook kunnen worden bestempeld als Nederlandse consumenten, hebben we voor het onderzoek een onderscheid gemaakt door naar Nederlanders als geheel te kijken en het panel als selecte groep.

* Significant verschil t.o.v 2019

Vraagstelling: Hoe schat u uw eigen kennisniveau in wat betreft aanpassingen aan uw huishouden naar een duurzaam energiehuishouden? Basis: alle respondenten, Nederlanders & Bewonerspanel.

Associaties duurzame energie binnen het eigen huishouden (spontaan - Nederlanders & Bewonerspanel)

Aanpassingen in huis:

Natuurlijke bronnen:

Energiegebruik:

“Beter isoleren, zonnepanelen”

“Windenergie, zonne-energie, waterkracht”

“Van gasgebruik overgaan op elektriciteitsgebruik”

“Dubbelglas in bovenetage, zonnepanelen, warmtepomp”

“Alle energiebronnen zonder fossiele brandstoffen”

“Stoppen met gas, over naar groene stroom”

“Spaarlampen, warmtepomp, Dubbelglas, zonneboiler”

“Aardwarmte of een combi van stadswarmte en aardwarmte”

“Minder stroom verbruiken door slimme verlichting”

“Isolatie, vloerverwarming, zuinige apparatuur”

“Geen gas en steenkolen maar milieuvriendelijke energie”

“Van het gas af, verwarming lager”

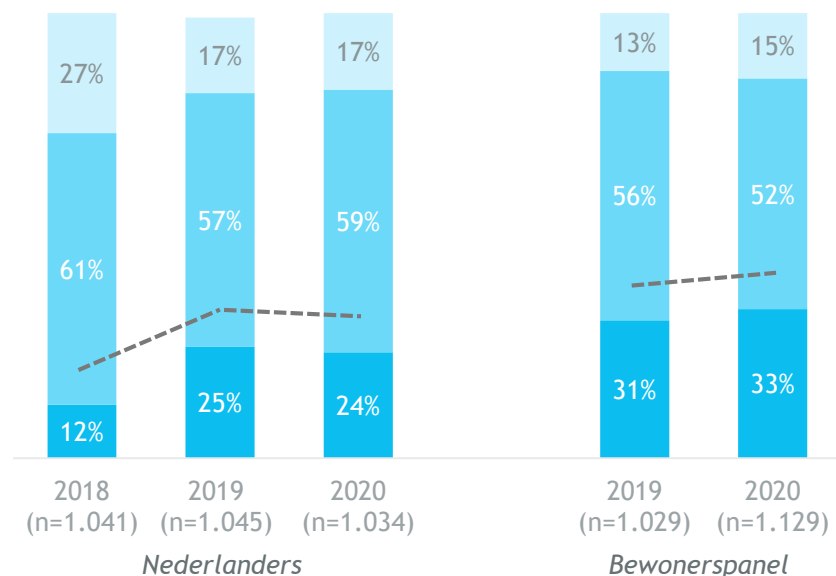
Vraagstelling: Wanneer we het hebben over duurzame energie binnen uw huishouden in de toekomst, waar denkt u dan aan? Basis: alle respondenten, Nederlanders (n=1.034) & Bewonerspanel (n=1.129).

Maakt men zich zorgen over klimaatverandering?

Nog steeds maakt slechts een kwart van de Nederlanders, en een derde van het Bewonerspanel, zich echt zorgen over het klimaat. Met name mensen die zich een beetje zorgen maken zijn nog te beïnvloeden; daar is nog twijfel. Deze twijfel ontstaat door onduidelijke berichtgeving. Daarnaast denkt men dat de invloed van het individu beperkt is.

Zorgen over klimaatverandering

■ Veel zorgen (1,2) ■ Een beetje zorgen (3,4,5) ■ Geen zorgen (6,7)

Toelichting (Nederlanders & Bewonerspanel)

Veel zorgen:

“Gevolgen zijn al zichtbaar, bijv. natuurrampen”

“Het klimaat wordt steeds extremer”

“We zien de voorbeelden elke dag in het nieuws”

“Er zijn nog teveel mensen, die de klimaatveranderingen door opwarming ontkennen”

Een beetje zorgen:

“Twijfel of wij als mens zoveel invloed hebben maar dat daar iets moet gebeuren ben ik het wel mee eens”

“Kan er persoonlijk niet veel aan veranderen. Dat moet wel collectief gebeuren”

“Er zijn veel tegenstrijdige berichten, dus ik weet niet precies wat ik ervan moet denken”

Geen zorgen:

“Mensen en dieren passen zich maar aan”

“Wij hebben geen invloed op klimaatverandering”

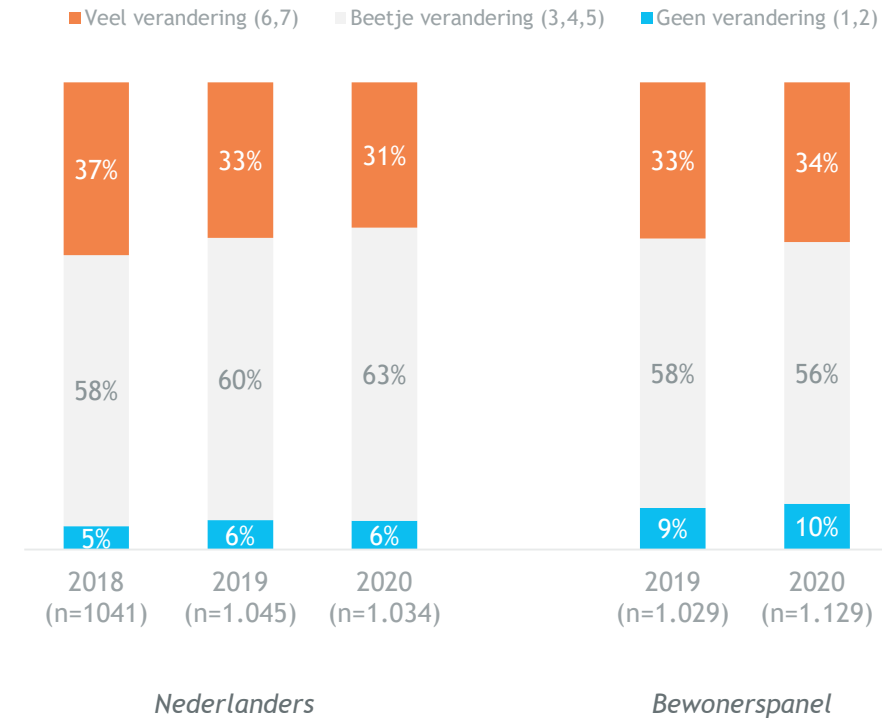
“Hier heeft de mens geen invloed op”

“Klimaatverandering hoort bij de natuur. Wat betreft de veranderingen door uitstoot, daar verander je toch niets aan”

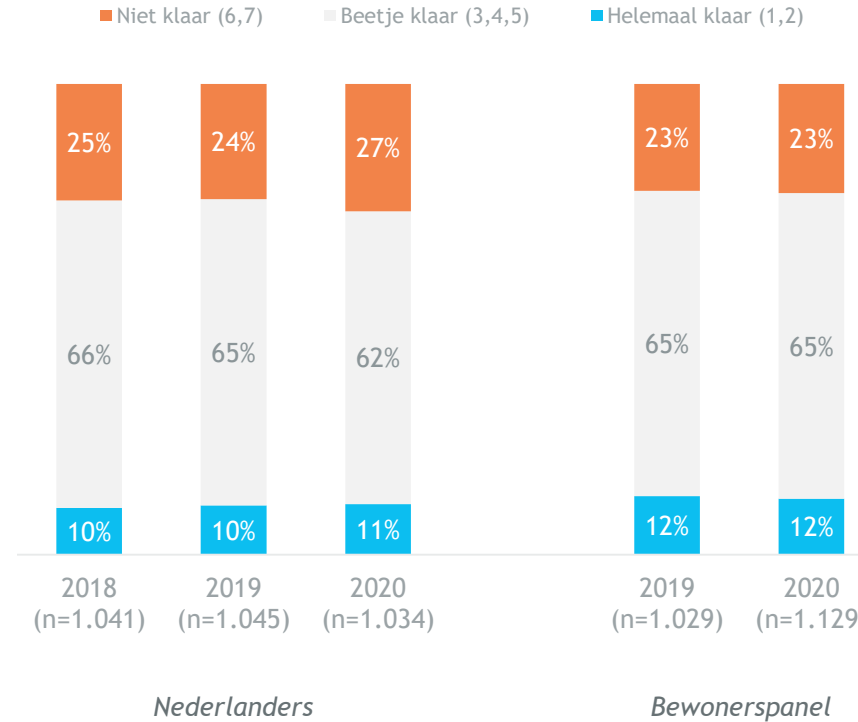
In hoeverre verwacht men verandering?

Meer dan de helft verwacht nog steeds geen grootschalige veranderingen in het energiehuis houden in de komende 10 jaar. Toch is slechts één op de tien ervan overtuigd dat de eigen woning klaar is voor de toekomst.

Mate van verandering energiehuishouden in de komende 10 jaar

Woning wel of niet klaar voor de toekomst

Ook dit jaar denken mensen met een **huurwoning** of een **oude woning** vaker dat hun woning nog niet klaar is voor de toekomst.

Houding & Gedrag

Het gevoel van urgentie onder Nederlanders is licht gedaald, net als het daadwerkelijk bezig zijn met duurzame oplossingen in de woning. Dit kan onder meer verklaard worden doordat de verantwoordelijkheid voor de energietransitie minder bij het individu zelf wordt gezocht en meer bij grote partijen. Hierbij staat de Rijksoverheid met stip op één.

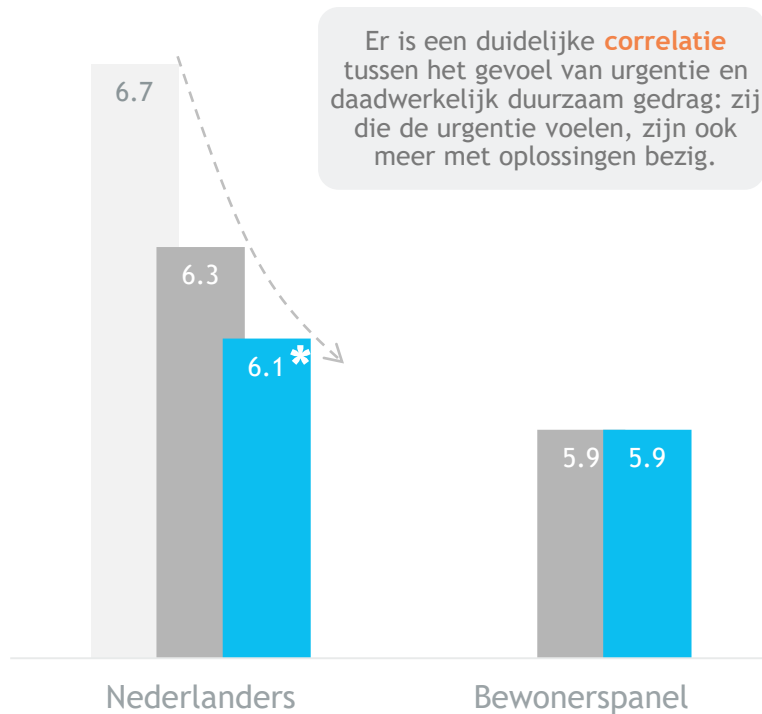
Alhoewel vrijwel iedereen acties onderneemt om energie in huis te besparen, blijven dit voornamelijk laagdrempelige handelingen die weinig investering vergen. Het financiële plaatje is vaak nog een belemmering in het doen van grotere aanpassingen in huis. Dit is in lijn met de meting van vorig jaar. De helft van de Nederlanders spaart liever voor onvoorziene omstandigheden dan dat ze investeren in energiebesparing.

Is er gevoel van urgentie om tot duurzaam gedrag over te gaan?

Het gevoel van urgentie onder Nederlanders om actie te ondernemen is afgenomen. Ook is er een lichte daling te zien in de mate waarin men bezig is met oplossingen om de CO2-uitstoot van de woning te reduceren.

Urgentie om nu actie te ondernemen (rapportcijfer)

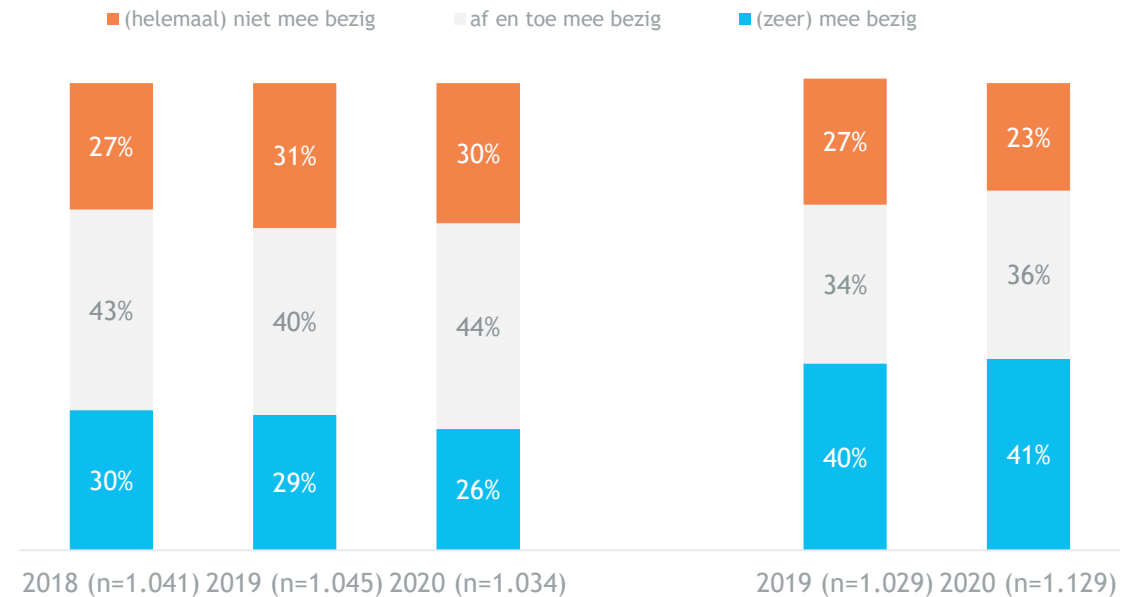
■ 2018 ■ 2019 ■ 2020

* Significant verschil t.o.v 2019

Vraagstelling: Hoe urgent is het volgens u om nu actie te ondernemen om uw energiehuishouden zo ver mogelijk te verduurzamen om de CO2-uitstoot te beperken? Basis: alle respondenten.

Mate waarin men bewust bezig is met duurzame oplossingen om thuis de CO2- uitstoot te reduceren.

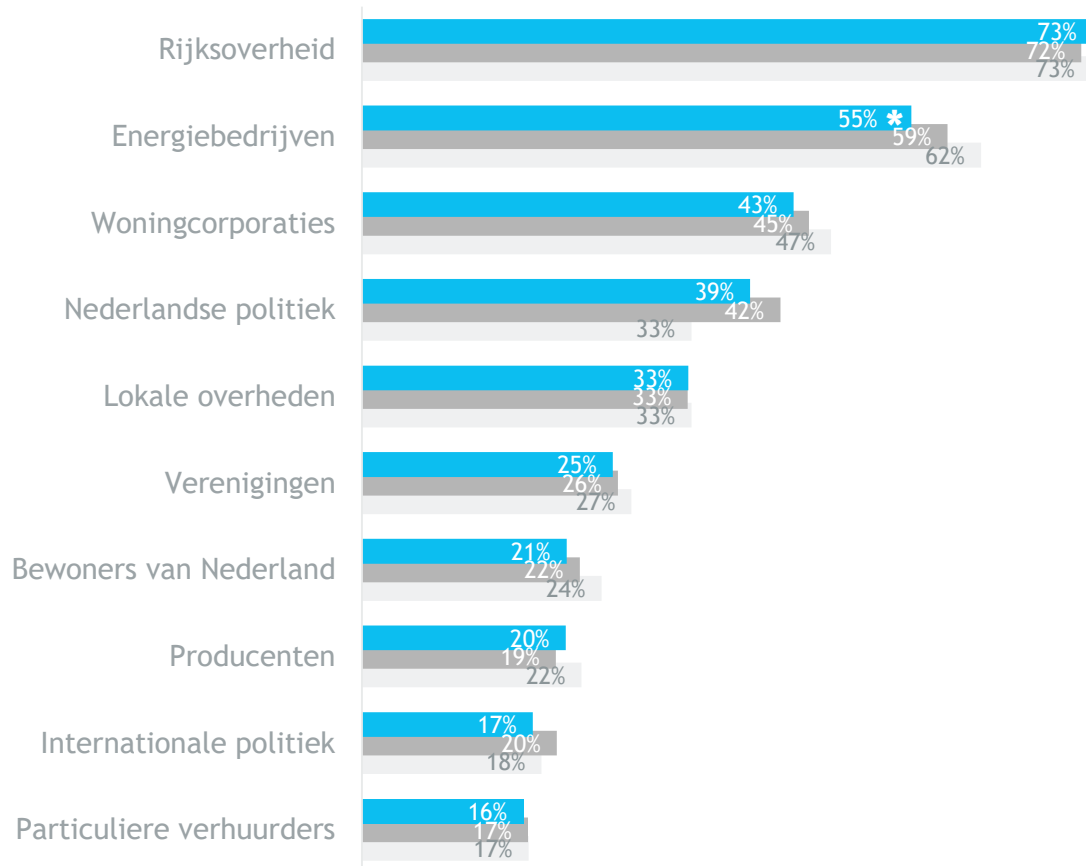
Vraagstelling: In welke mate bent u momenteel bewust bezig met duurzame oplossingen om de CO2-uitstoot van uw huis te reduceren? Basis: alle respondenten.

Wie moet het initiatief nemen?

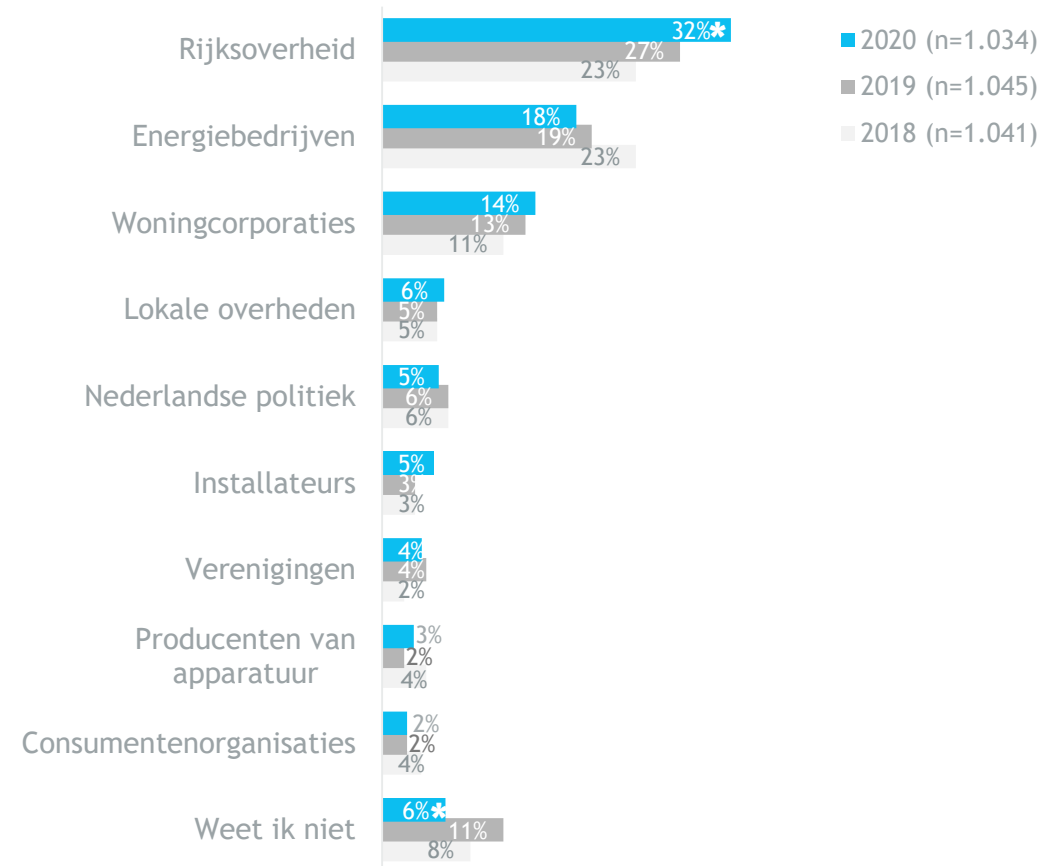
De verantwoordelijkheid voor de energietransitie wordt nog steeds grotendeels bij de overheid gelegd. Nederlanders vinden dit ook het beste bij de taken van de overheid passen, zelfs meer dan voorgaande jaren.

Verantwoordelijk aangewezen partijen voor verduurzaming energiehuishoudens (top-10)

Vraagstelling: Welke partij(en) moet(en) volgens u op dit moment initiatieven gaan opzetten om huishoudens te helpen met het verduurzamen van hun energiehuishouden, of zou hierin een verantwoordelijke rol moeten nemen? Basis: alle respondenten, Nederlanders.

Best passende partij verduurzaming huishoudens (top-10)

Vraagstelling: Bij welke partij zou u services in de verduurzaming van het energiehuishouden het best vinden passen? Basis: alle respondenten, Nederlanders.

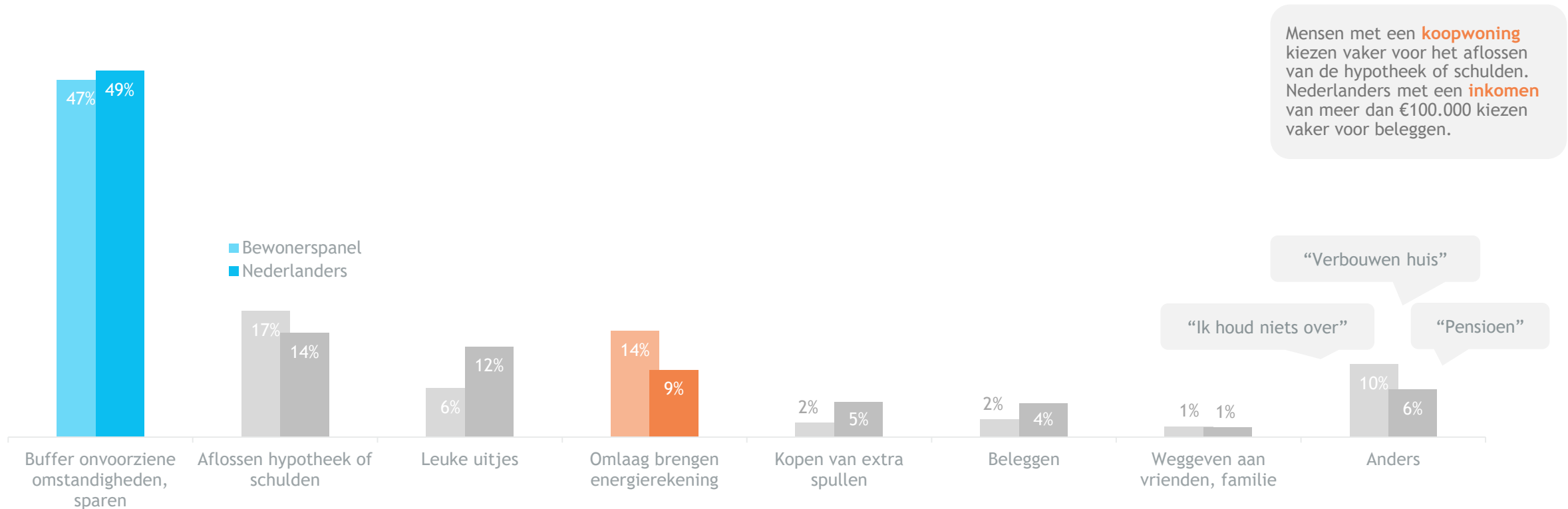
Nederlanders

* Significant verschil t.o.v 2019

Is men bereid te investeren?

Een tiende van de Nederlanders investeert geld dat ze overhoudt het liefst in energiebesparing. De helft spaart liever voor onvoorziene omstandigheden.

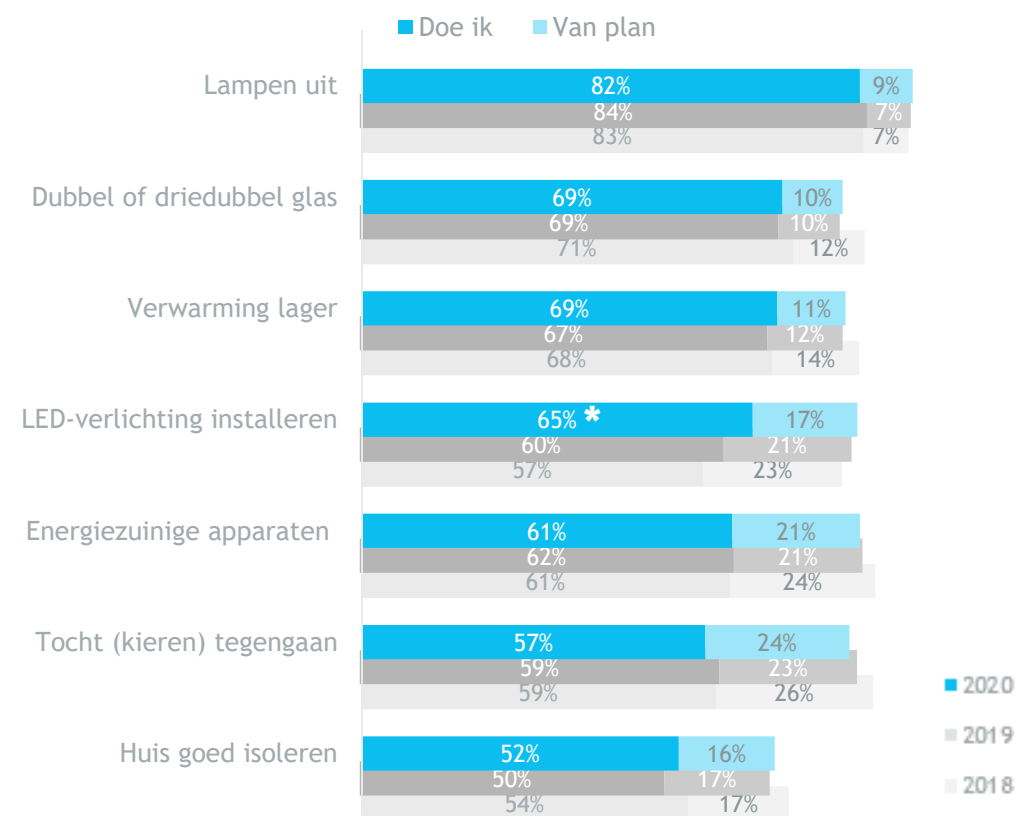
Geld dat ik overhoud investeer ik voornamelijk in...

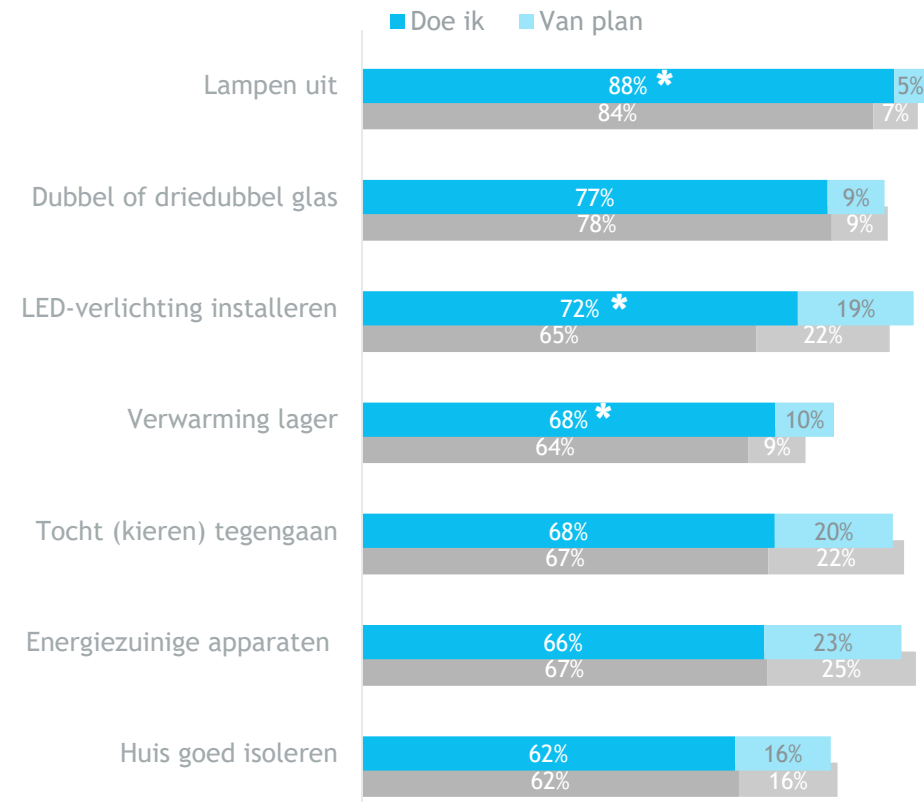
Wat doet men om thuis energie te besparen of is men van plan? (1/2)

Nederlanders vertonen vergeleken met vorig jaar vrijwel hetzelfde gedrag wanneer het gaat om laagdrempelige energiebesparende acties. Leden van het Bewonerspanel doen dit jaar vaker de lampen uit, installeren vaker LED-verlichting en doen de verwarming vaker omlaag.

Laagdrempelige acties om energie thuis te besparen - Nederlanders

Bewonerspanel

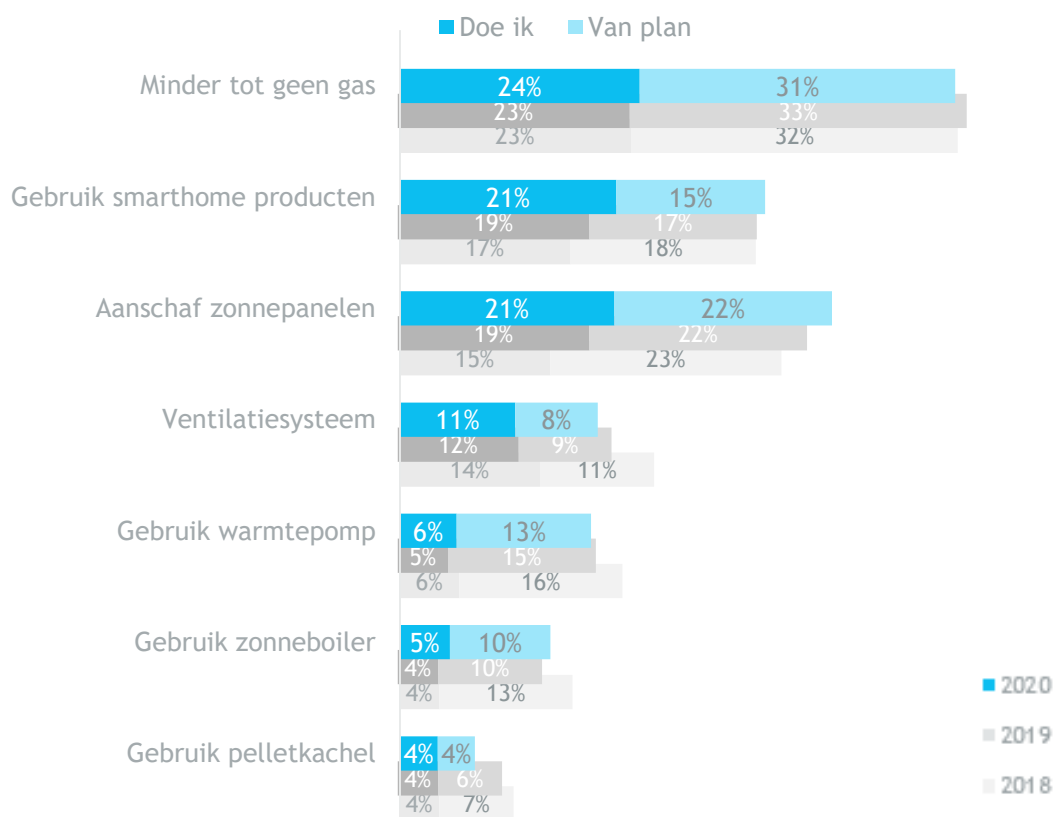
Vraagstelling: Wat doet u zoal om energie te besparen in huis of bent u van plan om te gaan doen?
 Basis: alle respondenten, Nederlanders 2020 n=1.034, 2019 n=1.045, 2018 n=1.041 & Bewonerspanel 2020 n=1.129, 2019 n=1.029.

* Significant verschil t.o.v 2019

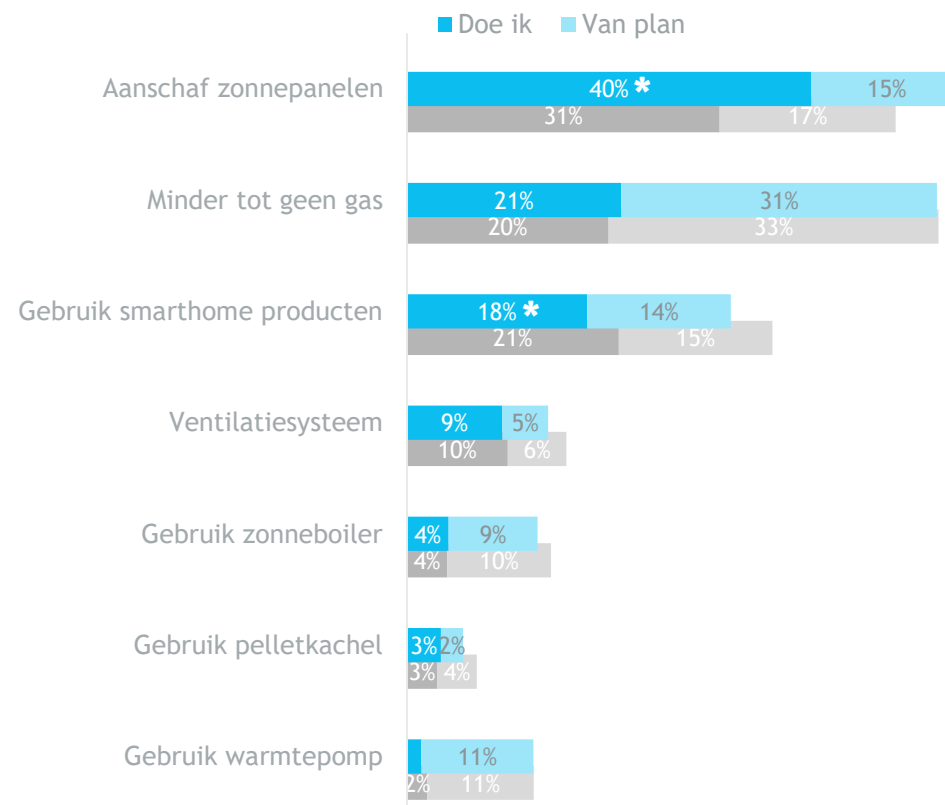
Wat doet men om thuis energie te besparen of is men van plan? (2/2)

De meest opvallende ontwikkeling wat betreft hoogdrempelige acties is de stijging in het gebruik van zonnepanelen onder leden van het Bewonerspanel. Zowel onder Nederlanders als onder het Bewonerspanel zijn de verschillende verwarmingssystemen nu nog (steeds) niet populair.

Hoogdrempelige acties om energie thuis te besparen - Nederlanders

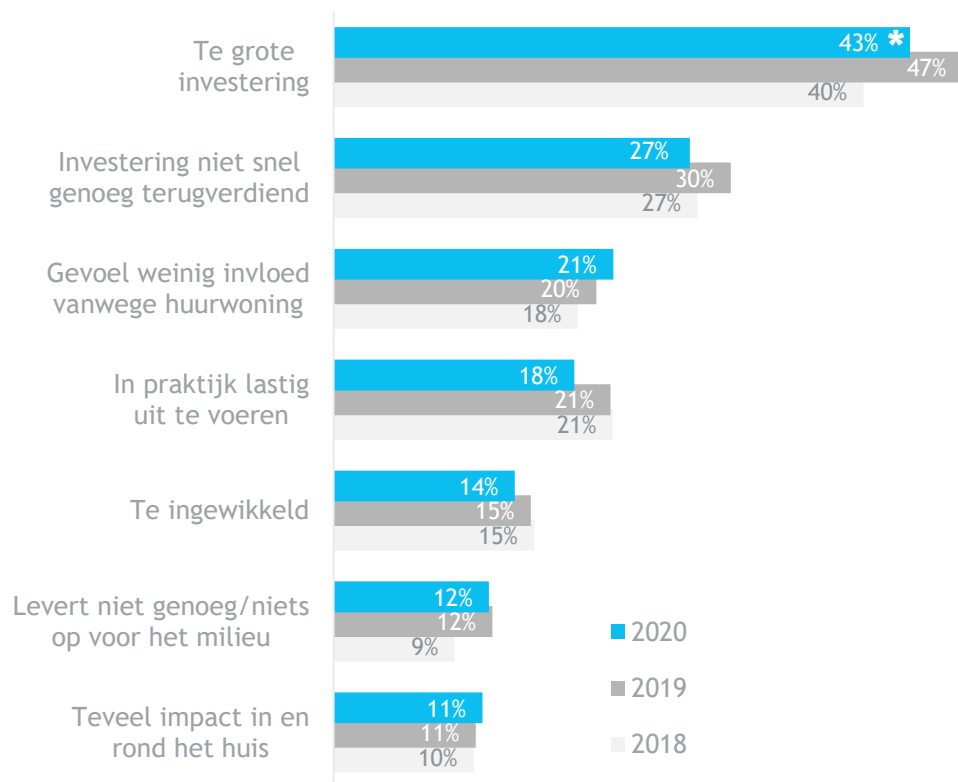
Bewonerspanel

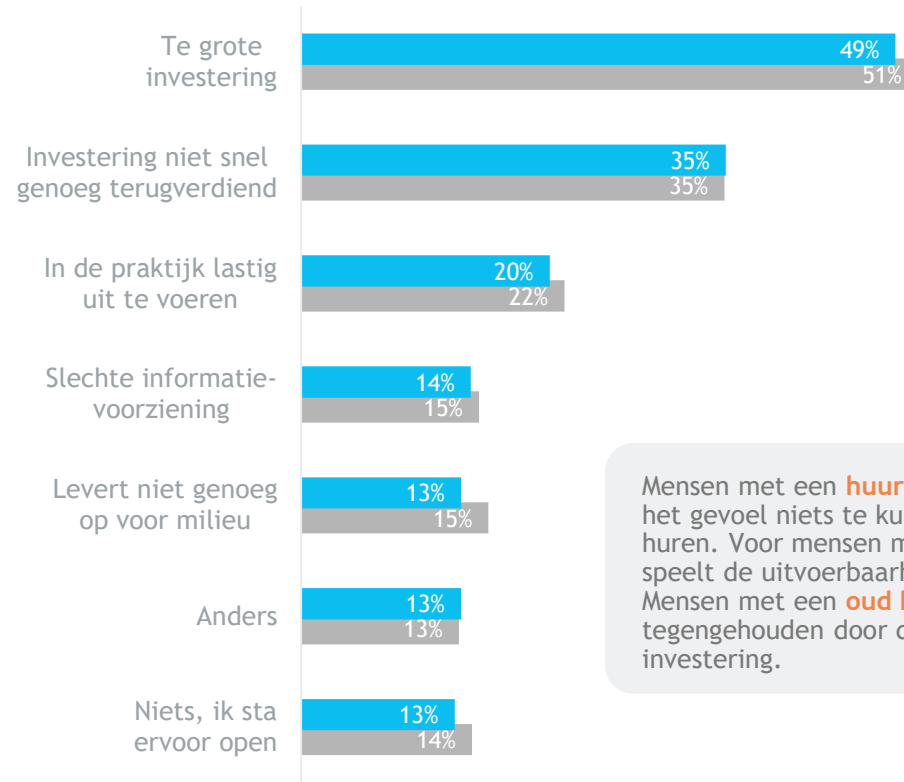
Wat houdt hen tegen om het huishouden (verder) te verduurzamen?

De financiële situatie is nog altijd de belangrijkste barrière in de aanzet tot duurzaam gedrag. Dit geldt zelfs meer voor leden van het Bewonerspanel dan voor Nederlanders. Uitvoerbaarheid is daarna een belangrijke barrière. Eén op de vijf denkt dat veranderingen in huis in de praktijk lastig zijn door te voeren.

Belangrijkste barrières (top-7) Nederland

Bewonerspanel

Mensen met een **huurwoning** hebben vaker het gevoel niets te kunnen doen omdat ze huren. Voor mensen met een **koopwoning** speelt de uitvoerbaarheid vaker een rol. Mensen met een **oud huis** worden vaker tegengehouden door de te grote investering.

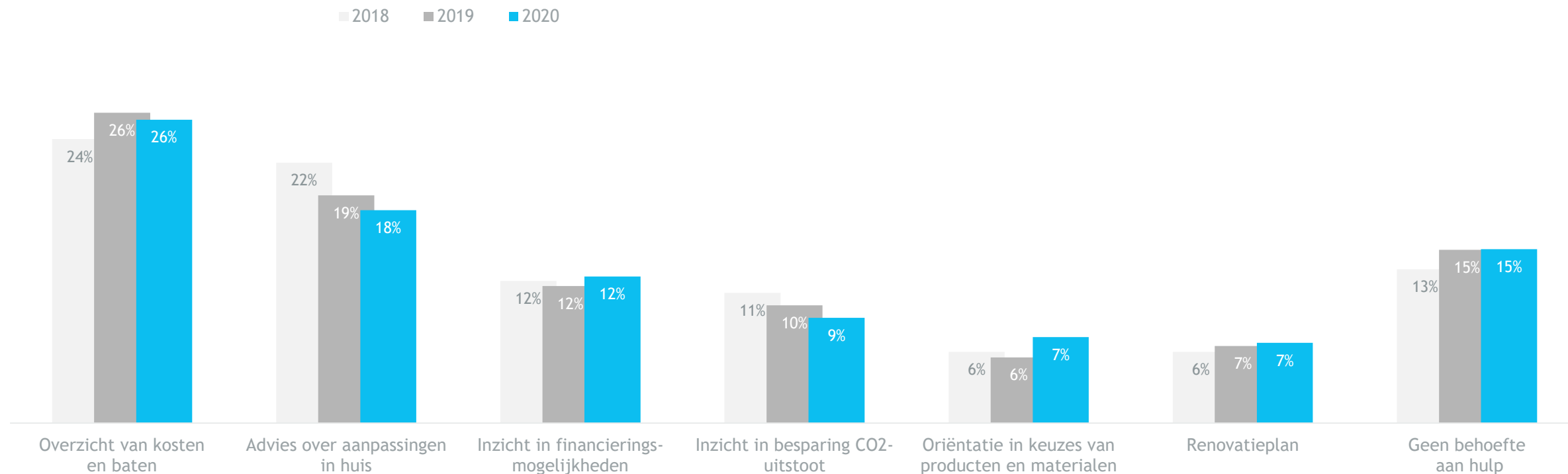
Vraagstelling: Wat zijn voor u de voornaamste redenen om juist niet te investeren in het aanpassen van uw woning naar een duurzamer energiehuishouden?
 Basis: alle respondenten, Nederlanders 2020 n=1.034, 2019 n=1.045, 2018 n=1.041 & Bewonerspanel 2020 n=1.129, 2019 n=1.029.

* Significant verschil t.o.v 2019

Op naar 2030: Welke eerste stappen kunnen we zetten?

Consumenten hebben behoefte aan meer overzicht in de kosten en baten en advies over de aanpassingen in huis voor verduurzaming van het huishouden.

Waarmee Nederlanders het meest zijn geholpen - top 7 (ongeacht de partij)

Vraagstelling: Stel dat er een partij is die de verantwoordelijkheid op zich neemt om consumenten te helpen de CO2-uitstoot van hun huis te verminderen. Waar zou u dan op dit moment het meest mee geholpen zijn?
Basis: alle respondenten, Nederlanders 2020 n=1.034, 2019 n=1.045, 2018 n=1.041.

Bijlagen

Uitsplitsingen

Verantwoording uitsplitsingen	
Koop- / huurwoning	Koopwoning, Huurwoning (andere antwoordopties buiten beschouwing gelaten)
Geslacht	Man, Vrouw
Oud / nieuw huis	Oud: woning gebouwd in 1989 en daarvoor Nieuw: woning gebouwd tussen 1990 en 2019 (‘weet ik niet’ buiten beschouwing gelaten)
Stedelijkheid, provincies	Stedelijk & Platteland, 12 provincies (bewoners tussen stedelijk en platteland in buiten beschouwing gelaten)
Leeftijd (minimaal 18 jaar)	34 jaar en jonger 55 t/m 64 jaar 35 t/m 54 jaar 65 jaar en ouder
Inkomen	Beneden modaal: minder dan 20.000 Modaal: 20.000 tot 40.000 Boven modaal: tot 200.000 en hoger
Gezinssituatie	Zonder thuiswonende kinderen, met thuiswonende kinderen

RIJNSBURGSTRAAT 9
1059 AT AMSTERDAM

020 - 412 24 05

Auteurs: MWM2
In opdracht van: Feenstra
Datum: Maart 2020
